

Regionalisering van de economie - medicijn voor vele kwalen!

Willem Hoogendijk

De problemen

1. Het is steeds meer mensen duidelijk dat de huidige soort globalisering niets anders is dan de door grote kapitalen aangedreven productie-expansie die eerst naties aan zich onderwierp (over- en onderontwikkeling, schaalvergroting, verregaande arbeidsdeling, kapitaalintensivering, industriële en agrarische monoproducties), nu steeds mondiaal plaats vindt. Wat er in West-Europa in de 19^e en begin 20ste eeuw zijn beslag kreeg, overkomt nu bijna alle landen.
2. Deze geldgedreven productie-explosie behoeft afzet, dus koopkracht onder de mensen. Tegelijkertijd was er, uit liberale, echtchristelijke en vooral socialistische hoek, de roep om meer democratie en betere arbeidsomstandigheden, zodat we hier via kinderwetje en algemeen kiesrecht in onze huidige doorzonwoningen-met-auto terecht zijn gekomen. En we de kapitalistische ondernemingswijze productie in het algemeen - begrijpelijkerwijs, zeker na de staatsocialistische debacles- als heilzaam zien. Dus ook de nu aan de gang zijnde verdere kapitalistische expansie. Ook in de nu nog arme landen zullen straks de kelderwoningen en veenhutten opgeruimd worden en wc's, democratie en auto's komen! Aldus de heersende gedachte waar we geducht rekening mee moeten houden. Hebben we het niet bijna allemaal nu beter dan onze overgrootouders?
3. Omdat het geld zich constant te vermeerderen zoekt en de dominante productiefactor is, is er *groeidwang* ontstaan, waaraan iedereen en alles onderworpen is. Zodat nu de zeeën worden leeggevist omwille van de vissers en visverwerkers, het Groene Hart wordt volgebouwd omwille van de bouwers en projectontwikkelaars, minder roken meteen een ramp is voor de tabakswereld, problemen bijna altijd worden aangepakt met extra productie, er constant behoeften moeten worden *geschapen*, enz. enz. De absurditeit van de continue en maximale productie, dus ook dito consumptie.
4. Edoch horen we, voor wie horen wil, de aarde steeds luider kreunen onder dit productie- en consumptiegeweld. Bovendien zien we onze verworvenheden meteen op de tocht staan als het economisch wat minder gaat. Private oververrijking leidt tot publieke armoede. En we ervaren dat onze parlementaire democratie nog echt geen economische democratie is. We voelen ons geregeerd door het grote geld. Ook onze politici opereren onder het dictaat van het economisch korte-termijn rendement. De kapitalistische economie is DE economie geworden met hulp van de neoklassieke theorie, met de onzichtbare hand (= eigen belang nastreven is het beste) en de vrijhandel, gebaseerd op kostenvergelijking. Deze heeft zich echter, anders dan Ricardo ('vader van de vrijhandel') voorzag, wel zeer vrij ontwikkeld door

de grensoverschrijdende mobiliteit van kapitaal die vervolgens de arbeid mobiliseerde, ja ontwortelde.

5. Door belasting op arbeid enerzijds en te goedkope olie e.d. anderzijds, werd de productie bij ons steeds kapitaalintensiever (machinaler, meer chemie, e.d.) en verdwenen textiel- en metaalnijverheid (spoorwagens, schepen, vliegtuigen), gewassen als graan, boekweit en vlas en talloze ambachten. Cashcrops bleven over, zoals chemie, transport, baggeren en vlees en zuivel. Verschraling dus, met als gevolg verkwetsbaarheid. Oorzaak: een doorgeslagen arbeidsdeling.

Parallel daaraan de cashcrops in de ontwikkelingslanden (suiker, koffie, vismeel, soja, koper, hout, vlees enz.) waarmee deze hun valuta moesten verkrijgen, niet in de laatste plaats om hun Noordelijke schuldeisers te bedienen. Ook daar verschraling van de bedrijvigheid en daarmee ook weer verkwetsbaarheid.

6. We zijn -absoluut een goede ontwikkeling binnen de mensheid, in de Global Village!- niet tevreden over de recentelijk groeiende kloof tussen arm en rijk, zowel binnen de rijke landen als tussen Noord en Zuid. En als het kapitalisme dat al zou kunnen oplossen met zijn productie- en consumptiegeweld (zoals ten dele -en ten koste van veel natuur- gelukt is in het Noorden), de Aarde zou dat niet meer kunnen opbrengen noch aan kunnen. De oude Noordelijke welvaart heeft al teveel van de Aarde geveerd. Als China, India en Zuid-Amerika zouden worden en doen zoals wij is dat fysiek onmogelijk, qua aardse mogelijkheden, incl. water, grondstoffen e.d. En ook afgezien van deze mondiale overweging, moeten de Noordelijke landen sowieso anders = kalmer aan gaan doen om natuurlijke rampspoeden en schaarsten in eigen huis te keren. Nu is het hier zo dat we onze haard brandend houden met het speelgoed van onze kinderen.

7. De boeren hier verdwijnen, worden weggedrukt. Hun coöperaties zijn multinationals geworden die het voedsel uit Polen, Spanje en nog veel verder weg halen. (Zoals een lid van het Kritisch Landbouw Beraad het zegt: "Onze koeien hebben lange nekken. Ze vreten helemaal in Thailand en Peru.") Door de geldconcentratie ontstaan steeds grotere productie- en consumptie-eenheden. Een supermarkt drukt vele winkels eruit, een winkelcentrum verarmt de wijk er omheen, Het Utrechtse winkelcentrum Hoog Catharijne trekt het geld weg uit de wijken en uit Houten en Breukelen. Achterstanden worden gecreëerd door een gebrek aan investeringen. Even ergens anders meer rendement, en men investeert daar. Gevolg: overontwikkeling die elders onderontwikkeling veroorzaakt. Dorpen raken hun postkantoor, bank, supermarkt, gezondheidscentrum en bibliotheek kwijt. De spaarcenten en hypotheekrenten daarvandaan komen terecht daar waar het wat meer opbrengt. Zodat de kinderen wegtrekken en zich daar vestigen waar het spaargeld van hun ouders terecht is gekomen. (Douthwaite). Voor ons land schijnt niet anders te resten dan om, naast een transportland (totdat ook dat is overgenomen), een kennisland te worden. Computerfreaks, gevoed door Verwegistan... Vervreemde stedelingen die niet meer weten hoe de schappen in de supermarkt vol komen en goede landbouwgrond omzetten in recreatieplassen.

Hoe dan wel?

8. Steeds meer mensen zien in dat dit tij gekeerd moet worden. Zij zien een oplossing in *kalmering en regionalisering* van de economie. Regionalisering betekent zoveel mogelijk zelfvoorziening in elke streek. Een basisregio kan voor ons land zijn: Twente, de Betuwe, de Kop van Noord-Holland, Rotterdam en omgeving. (Gelukkig kent ons land nog geen metropolen als Parijs en Londen!) Dat betekent dan enige zelfvoorziening voor voedsel (basispakket), afvalhergebruik, gezondheidszorg en, als het kan, voor energie en bouw materiaal - eveneens voor wat betreft het noodzakelijke. Om de koopkracht overeind te houden blijft het geld zoveel mogelijk in de regio, terwijl ook de besluitvorming er zoveel mogelijk van alle mensen wordt. De basisregio kent dus ook een economische democratie.

Voor andere producten (goederen en diensten) kan de regio groter zijn. Een recyclingbedrijf voor meerdere regio's, een papierfabriek (en zo iets als Justitie) voor Nederland, een computerfabriek voor Nederland en Westfalen, een vliegtuigfabriek voor heel Europa, een bedrijf dat iets heel sophisticated-hightechs maakt voor de hele wereld. (Uitruil met handel, of ook democratische besluitvorming voor die regio-overstijgende zaken? Een markt dient sowieso ingebed zijn in een rechtsorde. De grootte van de markt bepaalt dus ook de reikwijdte van dat recht. De vraag daarbij: Wat wordt de structuur van onze Global Village?)

NB. Regionalisering is een antwoord of een reactie, vaak niet op enige globalisering op zich, maar op een *doorgeslagen* globalisering. Wat meer autonome regio's, met eerlijke en evenwichtige handel, zijn juist heilzaam voor de globalisering.

9. Basisactiviteit in elke regio: liefst cq. op den duur *biologische* (organische, b.d., permaculturele – what have we) *land- en tuinbouw*. Al in 1980 had het Landbouwkundig Economisch Instituut (LEI) berekend dat Nederland voor (gewone) landbouw zelfvoorzienend zou kunnen zijn. Het LEI heeft recentelijk berekend dat, tot verrassing van de onderzoekers zelf, we ons in ons land kunnen voeden op biologische wijze, met minder vleesconsumptie en meer eten wat het seizoen schaft. Extensieve landbouw op gemengde bedrijven (= veeteelt en akkerbouw waar mogelijk gecombineerd. De eigen mest het eigen land op.). Plus alle activiteiten daaromheen: inmaken, drogen enz. En ons afval, inclusief op den duur onze fecaliën, weer het land op als veevoer, mest of bodemverbeteraar. Met voedselabonnementen en mee helpen bij de oogst (gebeurt al wel in zgn. Pergola-associaties) kunnen we een nauwe band scheppen tussen enerzijds boeren & tuinders en anderzijds de consumenten.

NB. De extensievere landbouw zal niet ten koste mogen gaan van natuurgebieden maar eerder de vele ruimte benutten die nu voor transport (zal sterk verminderen) en voor af te bouwen industrie gebruikt wordt en ruimte waar woningen gepland zijn.

10 Meer zelfvoorziening betekent minder handelsafhankelijkheid, betekent de opbouw van *importvervangende bedrijvigheid*. Varkens- en kippenstallen (meest export!) vervangen door koude kassen, maïsvelden door graanakkers e.d. In dit verband: de handelsafhankelijkheid van Nederland en België is ongeveer 80%, die van onze grote burens ongeveer de helft! Daar is dus nog meer zelfvoorziening overeind gebleven dan in ons sterk 'verCaucescuede' land. (Daarom ook heeft iemand als de Franse boerenleider José Bové zoveel -letterlijk- achterlandige steun. Zo ook de boeren in Engeland en Duitsland.)

(NB. Dit biedt perspectief om binnen de E.U. gehoor te ontwikkelen. De vroegere EU-landbouw commissaris Fischler onderstreepte al geregeld het belang van streekproducten.) Nog gemakkelijker is het behoud en de uitbouw van zelfvoorziening in menige streek in het Zuiden, waar achter de citywanden en highrise nog overal dorpen zijn die, qua basis, zelfvoorzienend zijn, zelf hun huizen bouwen, een lokale markt runnen, hun eigen beslissingsstructuur hebben, enz. *Het zijn de voorbeelden voor ons, sterk vervreemde bewoners van rijke landen!* **Vanuit dit gezichtspunt worden straks de rijke landen, waarin veel meer moet veranderen dan in de arme, de eigenlijke ontwikkelingslanden!**

11. Steden inbreien en niet langer laten ontploffen zodat de brokstukken in onze laatste weiden neerkomen (met gretige hulp van projectontwikkelaars en groeibeluste gemeenten). Inperking van de woninggrootte. (Er is in piramidevorm leuk met terrassen en energetisch-slim in de hoogte te bouwen.) Wel echter op het platteland, in de dorpen dus, bevorderen dat daar gewerkt en gewoond wordt. Werk creëren in de regio betekent investeren in het platteland, zodat niet langer het meeste werk plaats vindt in en om de steden

Verder het onderwijs verecologiseren en verambachtelijken. Een systeem bedenken om geld in de regio te houden. Sociale taken op leuke wijze invoeren, voor iedereen, ook voor bobo's. Salarisverschillen geleidelijk zien te verminderen. (In een regionale economie zal een groot verschil tussen rijk en arm minder geaccepteerd worden.) De mensen meer greep op de economie laten krijgen. Regionalisering maakt deze transparanter.

12. Vooral een *nationale campagne* (ecologie, economie, sociaal) moet de mensen sensibiliseren en enthousiasmeren voor de andere koers. De versobering dient gecompenseerd te worden door zingeving en verfeestelijking. En een geregionaliseerde, onthaaste, meer transparante economie heeft het in zich de mensen meer aan elkaar te smeden. *Regionalisering is dus bevorderlijk voor socialisering en integratie cq. participatie.*

13. Er dient een *slimme strategie* uitgedokterd te worden die de pijn in de officiële sector van de economie (= traditioneel kapitalistische, 'primitieve', want groei-maar-door sector, zonder af te doen aan de vaak nuttige technologische resultaten!) de pijn daar zoveel mogelijk vermindert. Eigenlijk hoeven we vele exportgerichte bedrijven voorlopig niet te hinderen. Onder hen bouwen we 'gewoon' een thuissector op (regionaal, provinciaal, nationaal), met eigen doelen en regels. Niet aanbod- maar vraaggestuurd, waarbij de vraag binnen milieugrenzen blijft. De werkers die nog door de officiële sector zullen worden uitgestoten kunnen mooi in de thuissector, als in een vangnet, terecht. Handel kan gedreven worden met streken die ook 'vreemd zijn gegaan'; evenwichtige, niet afhankelijk makende handel van wat de streken zonder kleerscheuren en krachtpatserij aan overschot kunnen maken (bollen ruilen tegen dadels, boter tegen olijven, e.d.). (Herman Daly spreekt van *balanced trade*.) Zeker is te verwachten dat de roep tot regionalisering ook elders luider zal worden. De exportgerichte bedrijven zullen integendeel een zekere basis kunnen vinden in de thuissector. De TV's in Twente zullen eerder van Philips zijn dan van Sony. Naast 'Koop regionale waar!' zal ook gelden: 'Koop nationale waar!' Of, bij weer andere producten: 'Koop Europese waar!' Van daaruit kan, internationaal, ook de

wereldhandel en de bedrijven die daaraan meedoen omgeturnd worden (fair trade).

14. Het concept van de thuissector sluit aan bij dat van de verzorgingsstaat. Echter met dien verstande dat in 'onze' thuissector iedereen zal en moet werken naar vermogen.* Zorg wordt daarbij ook als werk beschouwd, en verslachte stedelingen hoeven echt geen 8 uur achterelkaar asperges te steken. Maar zeker als we minder met externe energie (machines, olie, chemie) doen, zal er erg veel werk te doen zijn. De fossiele brandstoffen raken trouwens op, in ieder geval wordt hun winning steeds duurder. Bovendien is er veel werk te doen dat nu in de huidige maatschappij verwaarloosd wordt: kijk eens om je heen hoeveel er verfloos bijstaat, hoeveel extra aandacht is er niet nodig voor onze pubers en voor onze oudjes; de biologische land- en tuinbouw zal veel meer handen en tijd vragen, ambachten idem, weer leuk en fraai bouwen idem, controle en handhaving (helaas nodig) idem, enz. Natuurlijk zal vuil, gevaarlijk en eentonig werk zoveel mogelijk machinaal blijven geschieden.

* Het nieuwe werkethos: *Wie van de aarde en de maatschappij neemt, zal ook aan deze teruggeven.*

15. De andere economie zal weer veel meer eigen bedrijvigheid ontwikkelen, veelzijdiger, verscheidener. Dit zal de technologische ontwikkeling ten goede komen, en zo ook de hele cultuur.

Er zal veel meer werk komen voor 'de blauwe boorden', voor de praktische doeners. En weer meer waardering voor het basale werk, handwerk, routinewerk, zorgtaken e.d. (Van belang voor de integratie ook.)

16. De slimme strategie zal zich ook baseren op alle tekortkomingen van de huidige haast- en verspilmaatschappij. De reacties daarop en alternatieven daarvoor vormen al een basis voor het andere denken en doen, voor de paradigmaverschuiving, de sociaal-economische verschuiving. *De nieuwe maatschappij wordt in de oude geboren!* (Ecotaks, flexibilisering van de arbeid, maatschappelijk verantwoord ondernemen, bestemmingsplannen, verzet tegen hoge salariering, duurzame ontwikkeling, Kyoto-verdrag, snelheidsbeperking, bevordering van openbaar vervoer, streekproducten, een hoofddirecteur van SHELL die over de ecologische voetafdruk spreekt, medezeggenschap, zelfbeheer, biologische landbouw, een ecostad als Davis (Californië) of Curitiba (Brazilië), een ecodorp als Wulkow (Oost-Duitsland), de megacoöperatie van Mondragon, voorbeelden van geld-in-de-regio-houden, dorpen die knokken voor behoud van de supermarkt (Sterksel-NB, in Friesland e.a.); toename van 'kritisch culturelen' met onthaasting, meer-gezin-minder-inkomen en consuminderen; vrouwen-, homo- en zwartenemancipatie; vredesgroepen, ATTAC, Sociale Forums, Voor de Verandering, dierenbescherming en -bevrijding, enz.) Zeker ook de huidige werkloosheid in Europa, vooral onder laagopgeleiden, zou een hulp tot anders denken kunnen worden.

NB. Van de genoemde voorbeelden is niets helemaal zuiver, geslaagd, ja, ze zijn soms/vaak ook zoethouders. Medezeggenschap bijv.. Duurzame ontwikkeling wordt vaak houdbare groei. Mondragon ziet zich genoodzaakt gewoon te concurreren en ook intern wat harder te worden dan in het begin. Maar toch... Zo gaat verandering nu eenmaal. (Dialectisch.)

17. We dienen te vermijden dat de basis- of thuissector beschouwd wordt als de softe, geitenharensokken, zachte-eitjes maatschappij tegenover de Echte, de

Harde sector, daar waar het Geld verdiend wordt. De ecologisch-economische campagne dient bij de mensen thuis te brengen dat de huidige economie een zelfmoordweg gaat en dat eigenlijk alleen krimp (van materiële productievolumes, wel te verstaan. Hueting) naar echte groei kan leiden. De thuissector is juist de enige verstandige weg. Dit zal ook de eigenwaarde van de mensen die er werken verhogen.

18. Een belangrijk aspect van de thuissector (een *verzorgingseconomie*, tegenover de andere: een (geld)*verwervingseconomie*) zal zijn dat de meeste mensen er *hun inkomen halen uit meerdere activiteiten*. Zijn er minder schoenen nodig, dan gaat die fabriek op een lager pitje verder en gaan de werkers andere dingen doen. Dit is dus vermindering van de werkgelegenheidsdruk op de onderneming. (NB. Dit is zoals nog op vele plaatsen in de wereld de economie in elkaar zit! En zoals het was in de dorpen van onze verre voorouders.) De andere druk op de onderneming komt van het bedienen van de geldschieters. Deze kan verminderd worden door de *kapitaalbeloning te flexibiliseren*: minder schoenen verkocht, dan ook minder geld naar de financiers. (Nog even ervan uitgaand dat met het geld nog flink gestuurd en bestuurd wordt.) Beslissen over economische investeringen kan het werk worden van de gewone democratische instituties op gemeentelijk, provinciaal, nationaal en straks Europees en mondiaal niveau - al naar gelang het product (worteltjes: Twente; recycling: Overijssel; computers en TV's: Nederland en Westfalen; enz.) Mix van planning en markteconomie (cf. Röpke, Erhard e.a.). Sociaal-economische commissies doen het voorwerk, stellen ook de sociale taken op (iedereen doet dus daar aan mee) en prioriteren deze.

NB. Regionalisering van de economie betekent dus: van de *basiseconomie*, voor een economisch *basispakket*.

Een tegenargument kan zijn dat juist handelsverwevenheid maakt dat er minder oorlog en conflict is. Handelsafhankelijkheid is echter ook vaak de oorzaak daarvan. In ons idee blijft een V.N. nodig, en dan liefst sterker en democratischer dan nu. Zo ook publieke organen voor justitie e.d., behalve regionaal, ook op nationaal, ev. ook continentaal (E.U.) niveau. Nogmaals: de voorgestelde regionalisering betreft vooral een basispakket. Er blijft genoeg handel, dus boven-regionale markt over, dus dito instituties.

19. Regionalisering met wat bescherming en bevoordeling van de eigen bedrijvigheid (met oog op verinternationalisering, van officiële E.U. tot onze eigen Global Village, hoeft dat niet voor 100% te zijn!) krijgt meteen het verwijt van protectionisme - de grootste vloek voor vrijhandelaars. Inderdaad zullen er iets van grenzen behouden worden, zoals nu ook nog allerlei goederen gecontroleerd worden (tot en met de eco-kiwi's). Maar wat momenteel bovenmate geprotegeerd wordt zijn de kapitaalstromen die over de wereldbol razen en alles en iedereen naar hun begerige hand zetten. Met bescherming van privé eigendom -ook als het de pan uitrijst- als *guardian angel*.

NB. Een bedrijf als Philips beslist waar de winst in gestopt wordt (nog plattere TV's bijv.), terwijl die winst is opgebracht door veel meer dan het bedrijf alleen. Denk alleen al aan de gigantische publieke instituties en infrastructuur die het produceren en de markt mogelijk maken, en de voortdurende afschuiving van de lasten door het bedrijfsleven naar de staat! Belastingheffing haalt er maar een klein deel vanaf. Dus mogen we ons ermee bemoeien en zeggen: 'Platte TV's? Liever iets nuttigers graag!'

20. Omdat bij ons de emancipatie en democratisering grotendeels mogelijk zijn gemaakt door een expanderende economie (cake werd vergroot, meer dan eerlijker verdeeld), zal een krimpende economie de verhouding tussen de rijken en de armen sterk op de proef stellen. Wellicht zal er een oplaaiing van de sociale strijd komen. Hopelijk echter dat ook de welgestelden zullen beseffen dat, als we samen in een bootje zitten (meer saamhorigheid hebben), we als samenleving gemakkelijker kunnen manoeuvreren en meer zullen bereiken. Wat minder *liberté* en wat meer *égalité* zal de *fraternité* ten goede komen. Er komt een *materiële* basis (en geen *idealistische*, geen *gepreekte*) onder het samenwerken. Een *noodzakelijk* samenwerken dat zeer wel (organisch) kan leiden tot *vanzelfsprekende* saamhorigheid. (Zoals deze er nog is binnen onze gezinnen, families en bedrijven; binnen dorpen in de 3^e wereld, en binnen natuurstammen, vroeger binnen onze voorouderlijke dorpen, e.d.) Er ontstaat weer *verworteling*. Met het oog daarop zijn wij ook voor weer collectivisering van de grond. Dat geeft letterlijk een gezamenlijke bodem aan allen die in ons land wonen. Een samenbinder. Zoals ook een meer gelijke beloning voor allen de muurtjes tussen de mensen zal verkleinen.

21. Zoals bij ons, zal er ook overgangspijn zijn in die ontwikkelingslanden die nu sterk van hun export afhankelijk zijn geworden. Deze moeten elegant van hun 'verslaving' afgeholpen worden door eveneens de opbouw, herstel en/of handhaving van de eigen economie. (Bové bijv. staat quoterings in de landbouw voor, zowel hier als in de ontwikkelingslanden.) Het wellicht belangrijkste aspect van de andere economie is een *drastische verkleining van onze ecologische voetafdruk*. Zodat die landen ruimte krijgen om zelf nog wat te groeien (op een verantwoorde manier) en de economieën van de rijke landen hun zelfmoordgang kunnen vertragen, zo niet die hele weg gaan verlaten. De andere koers propageren en voorbereiden in en voor de rijke landen werkt op de ontwikkelingslanden beter dan opgehouden vingers over hun houtkap, erosie, e.d.

22. Nog even iets over de huidige problemen. Onze soort maatschappijen blijkt *onbeheersbaar* te worden. Meer bewakers gevraagd op straat, op school, in de bus, in de winkels, in de ziekenhuizen... Waar gaat het heen? Anonimiteit, individualisme, hedonisme, verrijking, verhaasting, marginalisering, mensen wegduwende technologie en dito onderwijs, vele laaggeschoolde immigranten uit andere culturen, de macht van het grote geld, de heerschappij van het kille rendement, verdoovende media met ook nog eens veel geweld, 'verspektakelisering', opgebroken gezinnen, drank, drugs, wapens - oorzaken te over. **Een geregionaliseerde, gekalmeerde en transparantere economie kan hier ten goede werken. Een concept als echte duurzaamheid en ecologische overleving kan, in samenhang met de *praktijk* -voor iedereen- van regionalisering (handen uit de groengeworden mouwen), een 'aafhebende' rol spelen, een bezielende zinging.**

23. Uit de folder van Stichting Aarde: regionalisering betekent: minder transport, transparante productieketens, stimulering van duurzame productie en consumptie, verminderde afhankelijkheid van multinationale ondernemingen en meer bestaanszekerheid.
Concluderend: regionalisering en kalmering van de economie:

- is goed voor het milieu (essentieel! Milieu = draagvlak van elke economie)
- bevordert meer democratische greep op de economie
- is goed tegen werkloosheid
- bevordert het sociale weefsel, meer veiligheid ook
- goed voor participatie (ev. integratie), cq. meer saamhorigheid
- biedt perspectief voor de ontwikkelingslanden

Onze voorstellen zijn niet nieuw, ze hangen overal in de wereld in de lucht.

januari 2004

Willem Hoogendijk
 met medewerking van Louis de Jel
 Stichting Aarde
 www.aarde.org
 E-mail van de auteur: wh@aarde.org

PS. Deze ideeën werden al tien jaar eerder gelanceerd in de brochure *Zeker Werk en Verantwoord Ondernemen - Naar een duurzame samenleving door kalmering en schakering van onze bedrijvigheid* dat door Anton Westerlaken spontaan van een voorwoord werd voorzien, terwijl hij toen toch een flinke winkel in de officiële sector had om op te passen: het CNV. De ideeën kwamen ook terecht in het boek van de toenmalige plaatsvervangend DG van VROM, Kees Zoeteman, *Pioniers gevraagd*.

Verdere lectuur:

Richard Douthwaite, *Short Circuit*
 Europees netwerk sociale economie, *People's Economy*
 Michael Shuman, *Going Local*
 Bas Wenske, *Economische Streken*
 S!lence (groep), *Objectif décroissance* (2003)
 Willem Hoogendijk, *The Economic Revolution* en *De Grote Ommekeer*
Voorts lectuur van: Kropotkin, O. Ullrich, R. Kurz, Raf Janssen, Goudzwaard en De Lange, F. Schumacher (*Small is beautiful*), B. Lietaer, E. Goldsmith, H. Norberg-Hodge, Colin Hines (manifest *Localization*), James Robertson en vele anderen.

Nawoord 2006

De voorgestelde sensibiliseringscampagne zal niet in barre grond vallen. In de *Verkenning van duurzaamheid - Kwaliteit en toekomst* van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM, 2004) onderscheidt men vier wereldbeelden: mondiale markt, mondiale solidariteit, zorgzame regio en veilige regio. Dit valt politiek ruwweg samen met respectievelijk VVD, PvdA, Groen Links/SP en klein-rechts. Met de nadruk op ruwweg, want partijen kunnen ook gesitueerd worden op de grens van twee wereldbeelden. Een publieksenquête laat zien dat Nederlanders zich veruit het meest aangetrokken voelen tot de Zorgzame Regio (45%). In dat wereldbeeld gaat het ondermeer om menselijke maat, zelfvoorziening en voedsel uit eigen streek. De veilige regio scoort 27%, de mondiale solidariteit 22% en de mondiale markt (het streven van de huidige regering!) slechts 6%. Natuurlijk is er verschil tussen zondagse gedachten en de

harde werkelijkheid van door de week. Maar toch, misschien valt het met de 'stedelijke vervreemding' wel mee.

In de crisistijd van de jaren '30 van de vorige eeuw schiep men een Plan van de Arbeid voor de talloze werklozen. Men weet, het Amsterdamse bos kwam zo tot stand. Zo kunnen wij nu een Plan van de *Zinnige* Arbeid in het leven roepen, als aanzet tot meer sociale warmte en rechtvaardigheid, ecologische = economische wijsheid en weer een zinvol bestaan. In diezelfde crisistijd schreef Keynes in zijn *National Self-Sufficiency* dat goederen zoveel mogelijk thuis gemaakt moesten worden (*homespun*) en hield hij zijn tijdgenoten voor: "De moeilijkheid zit hem niet in de nieuwe ideeën maar in het ontsnappen aan de oude die tot in de verste uithoeken van ons hoofd zitten."